

**Bijlage 5 bij beleidsreactie Minister OCW derde evaluatie Wvbp (2013-2018)
referentie 23645360**

Overzicht belangrijkste uitkomsten onderzoek

In 2019 hebben de bureaus Significant/APE en Dialogic de derde wettelijke evaluatie van de werking van de vaste boekenprijs uitgevoerd. In aansluiting op de vorige evaluatie is gekozen voor een beschrijvende opzet van het effectonderzoek. De opdracht aan de bureaus was gericht op de periode 2013-2018 en was vierledig:

- I. een onderzoek naar ontwikkelingen in de pluriformiteit van het fysieke titelaanbod;
- II. a. een onderzoek naar de brede beschikbaarheid;
b. meerwaarde van de fysieke boekhandel;
- III. een onderzoek naar de digitale ontwikkelingen: online verkoop van fysieke boeken en e-books;
- IV. het opstellen van een synthese, met conclusies en aanbevelingen.

Hieronder een beknopte samenvatting van hun bevindingen.

Ad I. Ontwikkelingen in pluriformiteit fysieke titelaanbod 2013-2018

Ten opzichte van de tweede evaluatie (2009-2012) constateren de onderzoekers de volgende ontwikkelingen:

- het aantal verkochte unieke papieren titels en het aantal unieke titels in boekhandels is stabiel;
- het aantal verkochte unieke literair-culturele titels is toegenomen;
- de pluriformiteit van kwetsbare genres als poëzie, essays en vertaalde literatuur is afgenomen;
- ten aanzien van (toenemende) bestsellerisering is geen duidelijke trend zichtbaar.

Ad IIa. Ontwikkelingen in brede beschikbaarheid via de fysieke boekhandel 2013-2018

De onderzoekers constateren de volgende ontwikkelingen:

- het aantal fysieke boekhandels neemt af maar er is nog steeds sprake van een fijnmazig netwerk in Nederland;
- het aantal unieke titels dat aan de beter gesorteerde boekhandels wordt geleverd neemt gemiddeld toe;
- de marktpositie van de boekhandel wordt beïnvloed door veranderd consumentengedrag, oplopende (huur)kosten en beperkte innovatie(mogelijkheden).

Ad IIb. De meerwaarde van de fysieke boekhandel 2013-2018

Het volgende werd geconstateerd:

- functioneel heeft de boekhandel zich meer en meer ontwikkeld van louter verkooppunt naar cultureel centrum waar ontmoeting en debat plaatsvindt;
- de fysieke boekhandel vervult een cultureel-maatschappelijke waarde
 - door het aanbieden van een pluriform aanbod van boeken via een fijnmazig netwerk aan lezers en door het publiek in aanraking te brengen met andersoortige boeken (etalagefunctie);
 - door het presenteren van debutanten en nieuwe boeken waardoor nieuwe talenten een weg kunnen vinden naar het publiek (podiumfunctie);
- de maatschappelijke meerwaarde van het fijnmazige netwerk van fysieke boekhandels wordt door het brede boekenvak gezien en gewaardeerd.

Ad III. Digitale ontwikkelingen

De onderzoekers presenteren de volgende bevindingen:

- het aanbod van unieke titels als e-books is in de periode 2013-2018 gestegen met 72%, terwijl het aanbod van unieke titels als papieren boek in die periode gelijk bleef

(kanttekening: absoluut is het titelaanbod van papieren boeken nog wel drie keer zo groot als dat van e-books);

- het marktaandeel van e-books 2013-2018 steeg naar omzet van 3,6% naar 5,3% en naar afzet van 4,5% naar 7,6%;
- als de trend van de afgelopen vijf jaar zich doorzet, zal rond 2022 het aantal fysieke boeken dat CB Logistics¹ *levert* aan online verkooppunten het aantal boeken dat CB *levert* aan fysieke boekhandels overtreffen (twee kanttekeningen: de meeste fysieke boekhandels hebben ook een online kanaal; uit Gfk-data blijkt dat in 2018 76,1% van de *kassa*-transacties offline verliep en 23,9% online);
- de online boekhandel draagt in de eerste weken minder bij aan de verspreiding van nieuwe titels dan de fysieke boekhandel; 92% van de nieuwe titels wordt in de eerste week afgezet in de fysieke winkels.

Ad IV. Conclusies en aanbevelingen

Op basis van het evaluatieonderzoek trekken de onderzoekers de volgende conclusies:

- de pluriformiteit van het fysieke titelaanbod in Nederland is stabiel gebleven in de periode 2013-2018; het literair-culturele titelaanbod is toegenomen; in het boekenvak leeft de brede overtuiging dat de Wvbp bijdraagt aan deze pluriformiteit;
- in de onderzoeksperiode is het aantal fysieke boekhandels afgenomen, met andere woorden: de brede beschikbaarheid van het boek via de fysieke boekhandel neemt af; de assortimentsbreedte bij de beter gesorteerde boekhandel is gemiddeld toegenomen;
- de cultureel-maatschappelijke impact van de fysieke boekhandel is toegenomen: de boekhandel vervult een leesbevorderende rol door o.m. het publiek met andersoortige titels in aanraking te brengen en draagt bij aan de zichtbaarheid en vorming van nieuw talent; ook draagt de boekhandel bij aan een aantrekkelijk retailklimaat.
- het aandeel van de online verkoop van papieren boeken is in de verslagperiode gestegen tot 23,9%; de verwachting is dat dit aandeel zal blijven stijgen;
- het marktaandeel van e-books (omzet) steeg van 3,6% naar 5,3%; marktpartijen verwachten in de komende jaren geen spectaculaire stijging.

De onderzoekers doen de volgende, bredere *aanbevelingen* die kunnen bijdragen aan het behoud van een pluriform titelaanbod, de brede beschikbaarheid van boeken en een vitale lees- en schrijfcultuur:

- om de klanten te behouden dient de digitalisering (nog meer) te worden omarmd;
- de Wvbp dient behouden te worden;
- het boekenvak is gebaat bij continuïteit; om die reden wordt aanbevolen de evaluatieperiode van de Wvbp te verlengen en een onderzoek te doen naar alternatieve instrumenten ten behoeve van een pluriform boekenaanbod en de brede beschikbaarheid via de fysieke boekhandel;
- lokale partijen (overheden) dienen te onderzoeken hoe de fysieke boekhandel lokaal kan worden ondersteund, zodat zij kunnen blijven bijdragen aan een aantrekkelijk winkelklimaat;
- bevorder niet alleen het lezen maar ook vooral het leesplezier.

Bovenstaande uitkomsten zijn in managementsamenvatting samengebracht op pagina 5-8 van bijgaand rapport (bijlage 1). In een *infographic* (bijlage 2) zijn de belangrijkste trends en ontwikkelingen rond de Wvbp in de periode 2013-2018 gevisualiseerd.

¹ Voorheen Centraal Boekhuis. CB Logistics (Culemborg) is de facto het centrale distributiecentrum van het Nederlandse boekenvak.